

Speciālisti, kas var palīdzēt cilvēkiem ar autiska spektra traucējumiem

Speciālisti	Specialitātes apraksts	Darba metodes
Psihiatrs	Speciālists ar medicīnisko izglītību, kurš ārstē psihiskas saslimšanas. Psihiatrs ir ārsts, kurš uzstāda slimības diagnozi, nozīmē ārstēšanu, nepieciešamības gadījumā izraksta medikamentus. Psihiatrs lemj par ambulatoru vai stacionāru ārstēšanu, kā arī sniedz citas rekomendācijas, kas palīdzētu uzlabot pacienta stāvokli.	<i>Izmeklēšana:</i> Anamnēzes ievākšana (saruna ar vecākiem par bērna attīstību, medicīniskas dokumentācijas savākšana par dažādiem izmeklējumiem. Psihiatrs var lūgt vecākiem arī bērna raksturojumu no skolas vai bērnudārza). Bērna uzvedības novērojumi, saruna ar bērnu. Psihiatrs var nozīmēt dažādus medicīniskus izmeklējumus (piemēram, dzirdes pārbaudi, asins analīzes, EEG, lūgt logopēda un psihologa izvērtējumu u.c.). <i>Ārstēšana:</i> Ārstēšanas plāna sastādīšana, nozīmējumi pie citiem speciālistiem, medikamenti (vajadzības gadījumā). Arī ārsts var veikt psihoterapeitiskas sarunas gan ar bērnu, gan vecākiem.
Psihoterapeits	Speciālists ar profesionālu izglītību konkrētā psihoterapijas virzienā, kurš veic praktisku psihoterapeitisku darbu. Psihoterapeits pirms kāda psihoterapijas virziena apgūšanas jau ir ieguvis augstāko izglītību psiholoģijā, medicīnā, humanitārajās vai sociālajās zinātnēs. Psihoterapijai ir daudz dažādu virzienu (piemēram, drāmas terapija, psihoanalītiskā terapija, grupu terapija u.c.)	Metodes var būt ļoti atšķirīgas, atkarībā no psihoterapijas virziena (sk. psihoterapijas virzienu aprakstu).
Psihologs	Speciālists ar izglītību psiholoģijā, kurš var strādāt psiholoģiskajā konsultēšanā, veikt intelektuālās un emocionālās sfēras izpēti ar īpašiem testiem, vadīt saskarsmes prasmju treniņu, sniegt psiholoģisku atbalstu	<i>Lai veiktu izvērtējumu:</i> Saruna ar vecākiem par bērna attīstību, bērna uzvedības novērojumi, īpaši testi – uzdevumi bērnam, anketas vecākiem. <i>Konsultēšana:</i> Izmanto dažādas metodes (saruna, rotaļas, darba lapas, zīmēšana, uzdevumi bērniem u.tml.)

Logopēds	Speciālists ar medicīnisko vai pedagoga izglītību, kurš nodarbojas ar valodas un runas traucējumu novēršanu bērniem un pieaugušajiem. Logopēdijai ir audzinoša nozīme, jo tā sniedz pieresumu indivīda attīstībā, kā arī sniedz atbalstu mācību iestādēm izglītības procesa veicināšanā.	<i>Izmeklēšana:</i> Logopēds sākotnēji pēta runas veidu un priekšnosacījumus pareizas runas attīstībai, nosaka traucējumu iemeslus. Traucējumi var būt izrunā, ritmā un runas plūsmā, valodā un tās attīstībā, lasīšanā un rakstīšanā. Var būt arī traucējumi, kas saistās ar psihopatoģiskajām vai psihiatriskajām saslimšanām. <i>Terapijas un metožu izvēle:</i> Individuālās terapijas programmu logopēds izveido atbilstoši katra pacienta specifiskajām vajadzībām (piemēram, roku sīkās motorikas, elpošanas, muskuļu vingrinājumi, kognitīvo attīstību veicinoši uzdevumi u.tml.). Logopēds arīdzan sniedz informatīvu atbalstu ģimenēm.

Audiologopēds	Sertificēta ārstniecības persona vai speciālists ar otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un maģistra grādu, kurš veic valodas, runas, saziņas spēju izpēti un novērtēšanu, konsultēšanu, logopēdisko rehabilitāciju bērniem un pieaugušiem ar dzirdes un redzes traucējumiem, orāli-faringeālās funkcijas traucējumiem, artikulācijas, tempa/ritma, balss traucējumiem, kā arī pēcinsulta un citiem neiroloģiskas izcelsmes runas vai komunikācijas spēju traucējumiem. Audiologopēds ir logopēds nerunājošiem bērniem, kas meklē alternatīvu sazināšanās veidu.	<i>Konsultēšana:</i> Dzīves anamnēzes ievākšana, runas, balss, valodas un rīšanas funkcionālo traucējumu diagnosticēšana, personas sazināšanās spēju novērtējums, rehabilitācijas mērķu un programmas izveide. Audiologopēds var lūgt veikt papildus izmeklējumus, ja ir tāda nepieciešamība. <i>Metodes:</i> Vingrinājumi un traucējumu korigēšanas metodes tiek izveidotas atbilstoši personas vecumam un traucējumu smaguma pakāpei un ilgumam.

Ergoterapeits	Speciālists ar profesionālu izglītību, kurš strādā ar klientiem visās vecuma grupās. Ergoterapeits palīdz cilvēkiem ar dažādiem kustību traucējumiem, kā arī palīdz trenēt smalkās pirkstiņu kustības, gatavot pirkstiņus rakstīšanai, māca bērnam pašaprūpes iemaņas. Bērniem ar autisma spektra traucējumiem ergoterapeits var palīdzēt arī ar sensorās integrācijas vingrinājumiem.	<i>Ārstēšanas procesa struktūra un metodes:</i> Ergoterapija ir vērsta uz zaudēto/traucēto spēju atjaunošanu, izmantojot roku vingrinājumus, sensoro stimulāciju, veicot reālas vai imitētas aktivitātes. <i>Papildus sadarbība:</i> Ļoti liela loma ir sadarbībai ar citiem speciālistiem (ārstējošo ārstu, fizioterapeitu u.c.), ģimenes locekļiem, aprūpētājiem, arī brīvprātīgajiem.

Mikrologopēds	Speciālists logopēds, kurš specializējies darbam ar pirmsrunas vecuma bērniem (līdz 3 gadu vecumam). Mikrologopēds veicina bērna zīšanu, ēšanu un turpmāko runas mākslu.	<i>Izmeklēšana:</i> Pirmsrunas un psihomotorās attīstības izvērtēšana, zīšanas, rīšanas un barošanas traucējumu noteikšana (zīdaiņiem vecumā no 3 nedēļām – 1 gadam), nepietiekamas runas un valodas apguves dinamikas izvērtēšana. <i>Metodes:</i> Konsultācijas un individuālas nodarbības, iekļaujot dažādus personas vecumam un traucējumu smaguma pakāpei atbilstošus vingrinājumus un uzdevumus. Rekomendācijas vecākiem un vecāku apmācība turpmākai veiksmīgai bērna runas attīstībai un valodas apguvei, turpmākam ikdienas darbam ar bērnu mājas apstākļos.

Rehabilitologs	Speciālists ar medicīnisko izglītību, kas pacientu konsultē, izmeklē un izstrādā viņa rehabilitācijas programmas plānu.	Rehabilitologs strādā ar bērniem un pieaugušajiem, kam ir motorās attīstības traucējumi, stājas traucējumi, muskuļu, kaulu un locītavu problēmas, nervu sistēmas saslimšanas vai ir pārciestas traumas.

Osteopāts	Speciālists ar medicīnisko izglītību, kas sniedz konsultācijas, diagnosticē un ārstē dažādas ar muguras un galvas sāpēm saistītas problēmas.	<i>Metodes:</i> Darbs notiek diagnosticējot ar rokām, un maigi, nesāpīgi pieskaroties ķermenim ar rokām. Ir plašs manuālo (roku) tehniku arsenāls, tehniku izvēle ir individuāla, to nosaka pacientu vecums, fiziskais un psihoemocionālais stāvoklis. Slimību diagnostika balstās uz pacientu apskati statikā un dinamikā (kustībās), uz palpāciju (roku pieskāriena sajūtu niansēta diagnostika), uz ķermeņa elasticitātes izmaiņu noteikšanu, kā arī uz biomehānisko sakarību noteikšanu. Osteopāts sadarbojas ar citu nozaru speciālistiem, vajadzības gadījumā pacients tiek nosūtīts pie attiecīgā speciālista.

Fizioterapeits	Speciālists ar augstāko medicīnisko izglītību, kas parasti strādā, sadarbojoties ar atbilstošās specialitātes ārstu (ģimenes ārstu, ķirurgu, neirologu, rehabilitologu, ergoterapeitu, logopēdu, protēzistu-ortopēdistu). Fizioterapeits strādā ar pacientiem, kuriem ir balsta un kustību aparāta problēmas, sirds un asinsvadu, elpošanas problēmas, kā arī pacientiem, kuriem nepieciešama stājas korekcija.	<i>Metodes:</i> Muskulatūras un locītavu fiziskā izmeklēšana, sāpju un fiziskās nespējas cēloņa noteikšana. Saslimšanu un traumu gadījumā veic pacienta rehabilitāciju. Palīdz izveidot rehabilitācijas plānu arī bērnu attīstības problēmu gadījumā.

Speciālais pedagogs	Atbalsta personāla speciālists, kurš sadarbojas ar pedagogiem, skolas psihologu, logopēdu, sociālo pedagogu un pašvaldības pedagogiski medicīnisko komisiju.	<i>Darbības izpausmes:</i> 1) Izvērtē sākumskolas skolēnu mācīšanās grūtības un iesaka iespējamās palīdzības veidus, nosaka skolēnu specifisko mācīšanās traucējumu veidu un organizē atbilstošu korekcijas darbu. Ar pamatskolas skolēniem strādā tikai tad, ja skolēnam ir atbilstošs Valsts medicīniski pedagoģiskās komisijas slēdziens par speciālo korekcijas metožu izmantošanas nepieciešamību mācību procesā. 2) Organizē individuālas konsultācijas un grupu speciālās korekcijas nodarbības. 3) Sniedz konsultācijas skolotājiem un skolēnu vecākiem par skolēnu specifisko mācīšanās traucējumu izraisītām problēmām, savā darbā ievēro konfidencialitāti.

Sociālais pedagogs	Speciālists ar profesionālu izglītību, kurš pārstāv bērna tiesības un rūpējas par to, lai palīdzētu atrisināt sarežģītās situācijas, kurās ir nonācis bērns. Skolās sociālais pedagogs tiek definēts kā atbalsta personāls.	Var palīdzēt bērnam apgūt dažādas sociālās prasmes.

Sociālais darbinieks	Speciālists ar profesionālu izglītību, kas palīdz sarežģītu sociālo problēmu risināšanā cilvēkiem vai ģimenēm. Galvenā nozīme ir sociālajam darbam, ko veic pašvaldību sociālie darbinieki sadarbībā ar citiem sociālā darba speciālistiem un palīdzošo profesiju pārstāvjiem.	Sociālie darbinieki, piesaistot arī citus speciālistus, piemēram, psihologus, strādā, lai palīdzētu ģimenēm un cilvēkiem risināt dažādas krīzes situācijas, nokārtotu sociālos pabalstus, palīdzētu piesaistīt nepieciešamo palīdzību.